

QUADERNS

núm. 1

**“Les noves perspectives de
l'esquerra a Catalunya”**

Raimon Obiols

Conferència al
Col·legi de Periodistes de Barcelona
23 de febrer de 2006

**Trobades Ciutadanes d'Esquerres
Associació Nou Cicle**

Raimon Obiols

**“Les noves perspectives de
l'esquerra a Catalunya”**

Conferència al
Col·legi de Periodistes de Barcelona
23 de febrer de 2006

En primer lloc voldria agrair la vostra presència. Fa una mica de temps que no parlo en públic sobre la situació política a Catalunya. Sempre he pensat que, quan s'han tingut en el passat responsabilitats, intervenir pot significar, voluntàriament o involuntàriament, interferir. I en política interferir és dolent. En aquest sentit, he tingut la sort de ser a la distància convenient. Com sabeu molts de vosaltres, jo treballo ara al Parlament Europeu, que és un magnífic observatori. Ho dec al meu partit, que em va proposar com a candidat, i als electors i electores que ens van votar: els estic realment molt agraït. Brussel·les està a la distància ideal de Barcelona. Està prou lluny com per no caure en el risc de la interferència, però també prou a prop per seguir dia a dia, amb un interès apassionat, com tots vosaltres, el que està succeint a Catalunya. Això em va permetent, junt amb els amics i amigues del PSC, de Nou Cicle, de Trobades Ciutadanes d'Esquerra, anar-me'n fent opinions i idees sobre el que està passant.

Em van proposar aquesta intervenció pública fa uns mesos. Vull fer-ho constar perquè no és premeditat que es produeixi en un moment d'una complexitat notable, que fa pràcticament ineludible referir-se a la situació política concreta que viu Catalunya. Ho faré en la primera part de la intervenció, que espero que no sigui llarga, encara que, naturalment, molt temps d'abstinència impulsa a parlar de massa coses.

Una primera part la dedicaré al **moment actual** a Catalunya, i una segona part, al que és de fet el títol d'aquesta xerrada: el **futur de l'esquerra** a Catalunya.

El moment polític a Catalunya

Encara no podem fer un balanç del procés ni dels resultats de la negociació del nou Estatut. No coneixem quin serà exactament el contingut final ni en sabem tampoc els efectes (quelcom que, des del meu punt de vista, és molt important).

Però hem entrat en una fase gairebé final i potser val la pena fer dues reflexions, i també, amb sinceritat i insistència, una demanda.

Les dues reflexions són les següents. **Primer**, el model de negociació d'aquest Estatut (potser era inevitable, potser no es podia evitar que fos així) comportava, per una banda, la necessitat de consens: és impossible tirar endavant aquest Estatut sense un ampli acord. Però, per altra banda, comportava també l'estímul a la competició entre els partits. I això ha dut, alternativament, a moments d'acord i a moments de discrepància, fins i tot a moments de dura confrontació i de desqualificació entre sectors que finalment s'hi havien de posar d'acord. Jo crec que ara, i aquesta és la primera reflexió, el poble de Catalunya vol, molt majoritàriament, que hi hagi un ampli acord final sobre l'Estatut, amb resultats dignes, que no siguin a la baixa i que signifiquin un nou pas endavant concret en el nostre autogovern.

La **segona reflexió** es deriva de la primera. Tenim al davant dues possibilitats: una, si l'Estatut tira endavant amb el suport, més convençut o més crític, de les quatre forces polítiques que l'han impulsat, s'aconseguirà el suport d'una àmplia majoria del poble de Catalunya (només amb l'excepció previsible de la dreta del Partit Popular); s'obrirà una nova etapa en la qual el Govern catalanista i d'esquerres podrà retrobar més força i més estabilitat per tirar endavant la seva tasca; i podrem posar en marxa una nova etapa d'autogovern amb un nou Estatut, que, amb les seves imperfeccions, serà el millor Estatut de la nostra història autonòmica.

En canvi, si anem a un referèndum dramàticament disputat, el resultat, es miri com es miri, serà inevitablement no solament insatisfactori, sinó

insatisfactori per a tots: un Estatut afeblit, amb escassa legitimació, una divisió de conseqüències negatives en el camp del catalanisme i també del nacionalisme (cosa que no desitjo per raons sobre les quals no m'estenc), i sobretot una manca de perspectives clares de futur, excepte, naturalment, en les expectatives partidistes més o menys il·lusòries d'uns o d'altres: els qui voldrien tombar el president **Maragall** i el **Tripartit**, els qui es voldrien carregar el govern **Zapatero**, o els qui pensin que podrien guanyar una mica més de pes en la correlació de forces al Parlament de Catalunya o al Congrés dels Diputats a Madrid.

Si aquesta lògica acabés imposant-se, fariem un pas enrere molt greu.

Rebutjant tota entesa, penjant als altres el qualificatiu (que sempre és inqualificable) de "traïdors", fent dels plantejaments i interessos propis una mena de pensament únic contrari a l'essència democràtica i a la força del catalanisme, que ha estat, és i serà sempre la seva pluralitat, entrariem en un terreny de renúncies en el camp de la realitat, que per a la Catalunya d'avui seria tan negativa com la renúncia en el camp dels principis.

Hauria estat greu aquesta renúncia a la realitat en el moment del primer Estatut, quan es cridà contra la "traïció" del president **Macià**. Hauria estat greu aquesta renúncia en el terreny de la realitat en la Catalunya de la transició, si no s'hagués avançat en la unitat de poble i en el suport àmpliament majoritari al restabliment de les nostres institucions i al retorn del nostre vell president exiliat, fins a crear l'actual i prolongada situació de llibertat i autogovern de Catalunya. Ara també seria greu.

Aquestes són les dues reflexions. Són simples, però crec que una gran majoria del nostre poble hi coincideix. En aquests moments una divisió, que no dubto a qualificar d'històrica, si és produït, crearia a Catalunya una situació de confusió, que obriria la possibilitat d'eventuals crispacions: justament l'expectativa que està buscant, que està intentant crear la dreta espanyola enemiga de les nostres llibertats i del nostre progrés.

Som en una situació complexa i posin la bona cara que posin a la televisió, tots i cada un dels dirigents, tots i cada un dels partits tenen al davant una situació que no és còmoda, perquè requereix transaccions i decisions complicades. En particular és evident que hi ha un partit, **Esquerra Republicana de Catalunya**, que ha de prendre la decisió més compromesa i difícil. La seva decisió serà transcendental.

Cap de nosaltres no pot fer avui un pronòstic segur sobre quina serà la posició final d'ERC una vegada culminat l'actual període de discussió i negociació de l'Estatut. Però repeteixo que crec expressar una posició clarament majoritària del poble de Catalunya si dic que, amb totes les crítiques que consideri necessàries, Esquerra Republicana ha de fer tot el possible per arribar a un acord i ha de sumar-se a aquest acord. Estic segur que el poble de Catalunya, com en altres moments de la nostra història, sabrà reconèixer i sabrà respondre a una decisió difícil i responsable.

Perquè si finalment el nou Estatut tira endavant, si compta amb el suport de les quatre forces que l'han impulsat, si compta amb un suport majoritari del poble de Catalunya, qui se'n beneficiarà? Se'n beneficiarà el poble de Catalunya. I és d'això precisament del que es tracta.

Al poble de Catalunya, en la seva majoria, el “no” al nou Estatut només seria comprensible si aquest signifiqués un pas enrere.

Al contrari, sigui quina sigui la valoració que es faci del procés i dels resultats concrets finals, tots, fins i tot els més crítics, coincideixen en el fet que aquest projecte de l'Estatut és un pas endavant, un pas endavant concret, en recursos, en competències, en capacitats d'autogovern.

I sobretot tampoc ningú no discuteix el fet que, si mirem el futur, es fa molt difícil imaginar una **situació política a Espanya** millor que l'actual per tal d'avançar en el reconeixement de la pluralitat nacional i cultural i en la pedagogia dels fets identitaris. Qualsevol alternativa que es pugui imaginar enfront de l'actual és pitjor.

La conclusió és senzilla: per damunt de qualsevol altra consideració i pensant en els interessos no dels uns o dels altres, sinó del poble de Catalunya, cal l'acord i cal exigir l'acord. Cal demanar a tots el coratge de la concòrdia, i dic coratge perquè discrepar, confrontar-se, desqualificar els altres resulta sempre elemental, resulta fàcil.

Un darrer comentari com a conclusió: hem de tenir sempre present que, amb una total i persistent constància històrica, des de la **Solidaritat Catalana** d'ara fa cent anys, de 1906, passant per l'**Assemblea de Catalunya**, pel "som i serem un sol poble" de la transició, fins avui mateix, tots els avenços del nostre poble, tots els avenços en les nostres llibertats, han tingut com a condició fonamental i com a força determinant la més àmplia unitat, en el pluralisme i en la llibertat, del conjunt del nostre poble i del moviment catalanista.

Més encara, i potser finalment més important: aquesta estratègia d'unitat no sols ha garantit tots els avenços assolits, sinó que ha mantingut la sagrada unitat civil del poble de Catalunya.

A Catalunya necessitem una diferenciació clara en els perfils ideològics i programàtics i, afegiria, en els estils de comportament de les distintes forces democràtiques. La indiferenciació de les ofertes, l'homogeneïtat dels comportaments, genera indiferència.

Necessitem també una ferma unitat de les forces que donen **suport al govern catalanista i d'esquerres**.

Necessitem la lleialtat institucional de l'oposició: no demanem a **Convergència i Unió** o al **Partit Popular** que siguin tous en la crítica al govern; els demanem que siguin lleials a la Generalitat i als seus representants democràtics, en primer lloc al president de la Generalitat de Catalunya, **Pasqual Maragall**.

I necessitem **la unitat més àmplia** en l'assoliment i el suport al millor **Estatut** possible.

El futur de les esquerres

Però per a les esquerres, i per als socialistes, aquests elements són necessaris però no són suficients. És a això que voldria dedicar la segona part de la meva intervenció.

Les esquerres de Catalunya, el **PSC**, **ERC**, **IC-V**, l'**esquerra social**, els **sindicats**, els **moviments** i les **associacions socials**, l'esquerra cultural, les noves generacions progressistes, han de formular-se també nous objectius, davant dels nous problemes i reptes que es plantegen al nostre país, a Europa i al món. Ho han de fer lúcidament.

Les esquerres han de ser més intel·ligents, més lúcides, més realistes que les dretes en la percepció, l'anàlisi i la interpretació de la realitat present, de totes les complexitats, problemes, processos i tendències del present.

De fet, estem situant-nos davant la necessitat i la possibilitat d'un nou començament. A casa nostra, a Europa i al món, la situació actual indica la necessitat que els socialistes i les esquerres desenvolupin un nou projecte general i una cartografia adequada dels nous camins per recórrer.

Partir de la realitat del poble de Catalunya

Aquest nou començament no pot ser minoritari i testimonial. S'ha de fonamentar, bàsicament, en la realitat concreta del nostre poble. Nosaltres aspirem a representar la majoria del poble i, de fet, l'hem representat democràticament durant un molt llarg període, especialment el nostre partit, el PSC, que des del restabliment de la democràcia ha guanyat i ininterrompudament les eleccions municipals, a Barcelona i a moltes altres poblacions, així com les eleccions generals i ara també les eleccions autonòmiques.

Això significa, naturalment, un arrelament concret en el poble de Catalunya, amb tota la seva diversitat, amb tota la seva complexitat; un poble confrontat avui a una situació especial, amb nous fenòmens, nous problemes, nous reptes, que hem de comprendre.

Conèixer aquest poble, "llegir" aquest poble, viure en aquest poble, no deixar-se arrossegar per preteses certituds partidistes, sinó situar-se en la complexitat i la unitat d'aquest poble, és un requisit indispensable per formular els projectes.

A Catalunya hem de saber distingir entre la polèmica del moment, entre les veus que es fan sentir més, i les dades de base del país real i de les seves tendències de fons.

Els judicis de valor, les posicions de principi o de partit, les formulacions ideològiques, són elements necessaris, però no són suficients. Un gran historiador francès, afusellat pels nazis, **Marc Bloch**, deia, amb tota la raó, que "*a força de prendre posició, s'acaba finalment per perdre el gust d'explicar, d'interpretar*".

Explicar o interpretar no és resignar-se davant la realitat, no és excusar la realitat, no és subordinar-se a la realitat: és intentar conèixer-la per poder-la canviar. I sols si tractem de comprendre en tot moment el país real (i, per tant, de comprendre'ns també a nosaltres mateixos) podem donar un suport vàlid a les nostres posicions i reeixir en els nostres projectes.

Ara, què ens diu el coneixement empíric sobre la realitat actual al poble de Catalunya?

Els polítics tendim a llegir les enquestes només en clau electoral, i això és un greu error: què pensa la gent del nostre partit, dels nostres líders, quina és la intenció de vot...

Però a les enquestes i sondatges hi ha un suc que cal saber esbrèmer, interpretar i assimilar.

Jo voldria comentar, en aquest sentit, la darrera de les enquestes publicades a Catalunya: “L'estudi de la cultura política dels catalans”, efectuat per la Generalitat i presentat per **Gabriel Colomé**. Es tracta, com dic, d'un document públic que forma part del registre públic d'estudis d'opinió de la Generalitat. Ho dic sense ànim de polèmica, perquè no puc deixar de constatar el fet que ara puc llegir i comentar aquestes enquestes, mentre que no podia fer-ho durant els governs de CiU, ni essent candidat enfront del senyor Pujol.

Aproximadament (aquesta és una dada formidable) les **tres quartes parts** dels catalans i catalanes prefereixen una **societat més igualitària** en què la diferència entre rics i pobres sigui menor abans que una societat **competitiva**.

Només un 22,9% dels catalans i catalanes s'inclinen per una societat de mercat, de pura competitivitat entre ciutadans individuals.

Els tres quarts prefereixen (suposo que si els preguntem més en detall ens dirien que de manera cautelosa i moderada) pagar més impostos a canvi que millorin els serveis públics. Exactament un 73,1%.

Mirem ara un altre aspecte fonamental, de plena vigència i actualitat en aquest moment, que és el sentiment de **pertinença**. També ací ens trobem en una “**societat dels tres quarts**”. Tres quartes parts dels ciutadans i ciutadanes de Catalunya es defineixen a si mateixos com a ciutadans amb una identitat de cercles concèntrics: catalans i espanyols, amb matisos, amb variacions: uns se senten més catalans que espanyols, d'altres més espanyols que catalans.

Però només una quarta part dels ciutadans i ciutadanes de Catalunya es defineix com a català i no espanyol, o com a espanyol i no català.

Mirem ara un tercer aspecte: la **forma de govern**, la institucionalització de la nostra realitat com a poble. També ací tres quartes parts del poble de Catalunya s'inclina per una fórmula d'**autogovern** o autonomia, o d'encaix en una estructura **federal** de l'Estat. Mentre que només una

quarta part del poble de Catalunya diu, meitat i meitat, que Catalunya ha de ser un estat independent o, d'una manera antagònica, que Catalunya ha de ser una simple regió d'Espanya, com en el passat.

Una política adequada a la realitat del poble

Si aquesta és una realitat a grans trets (i l'experiència quotidiana de tots nosaltres em sembla que tendeix clarament a confirmar-ho), una decisió important que cal prendre és si es vol una política que s'adeqüi a la voluntat que expressen els tres quarts del conjunt de la població de Catalunya, o bé si deixem que les vicissituds de la confrontació, de les disputes polítiques a Catalunya i Espanya, s'emmotllin de manera predominant a les posicions de menys d'una quarta part de la població de Catalunya, que, a més, està dramàticament dividida en posicions antagòniques (per molt respectables que siguin).

Sumem-hi el fet que una mica més de la meitat de la ciutadania considera que Catalunya és una realitat nacional, una nació. Afegim-hi el fet que la mitjana dels enquestats se situen en posicions una mica més a l'esquerra, una mica més catalanista que les posicions dels seus pares.

No és aquesta la base per tirar endavant un projecte intel·ligent, realista, eficaç, en la direcció que ens indica el sentit comú de la nostra opinió pública, en la direcció que ens assenyalen les tres quartes parts dels ciutadans i ciutadanes de Catalunya?

Jo crec que es només sobre aquesta base que l'estratègia de les esquerres es pot desenvolupar favorablement.

Voldria comentar un altre aspecte important d'aquesta enquesta i d'altres que he tingut l'oportunitat de consultar amb atenció aquestes últimes setmanes. Quan es demana als ciutadans i ciutadanes de Catalunya quins són els problemes que consideren més importants, els que posen sempre en primer lloc són l'**atur**, la **immigració** i l'**habitatge**.

És a dir, problemes socials. Aquesta és una qüestió que per a les esquerres i per als socialistes a Catalunya ha de ser sempre prioritària.

En el moment de convocar aquesta conferència vam demanar a amics i amigues de Nou Cicle que ens enviessin suggeriments i comentaris previs. **José Luis López Bulla**, que fou secretari general de **CCOO** de Catalunya, en va enviar un, que li agraïm, molt breu i concret.

Tan breu, que us el puc llegir: “*A mi juicio, la característica fundamental de la izquierda no es el federalismo, sino la cuestión social. Ello no empece que el federalismo sea importante, y debe ser más y mejor abanderado por la izquierda. Hablo de la cuestión social en los mismos tonos que mi maestro **Bruno Trentin** [el secretari general de la **CGIL** italiana de fa uns anys] plantea por ejemplo en los artículos que ha publicado **Nou Cicle**, una cuestión social que ya no se refiere al paradigma fordista sino al sistema que lo está sustituyendo de manera acelerada. La izquierda debe leer estos grandes cambios y transformaciones. De manera sorprendente se está dejando solos a los científicos sociales en estas reflexiones porque la política de izquierdas no es capaz de aprehender y leer tales mutaciones de época*”.

De nou, la necessitat d'una esquerra més intel·ligent, més lúcida. Una esquerra que sàpiga comprendre que no sols al nostre país, sinó a tot Europa, el sistema polític i el sistema mediàtic tendeixen sistemàticament a silenciar la problemàtica de classe, com si fos una cosa antiga, com si fos passada de moda, com si no mereixés cap mena d'espai o de consideració.

A tot Europa, també a casa nostra, hem assistit i assistim a **un cercle viciós i subtil de cancel·lació de la qüestió social**. La que té per protagonistes a la classe obrera, els assalariats dels serveis, els sindicats, la fàbrica, i especialment i d'una manera creixent el món de la precarietat, el món dels joves assalariats precaris.

Hi ha silenci perquè hi ha ceguesa: els obrers, els aturats, els joves precaris, han desaparegut de la visibilitat. No són interlocutors del país, no se'ls vol veure. La fàbrica ha desaparegut de l'imaginari col·lectiu i sols quan aquests sectors *especularitzen* la seva acció, la seva lluita, la seva identitat es fa esporàdicament visible (i tal vegada aquest comentari s'hauria de generalitzar: en la nostra època, en política, si no hi ha espectacle, no es veu res).

La desconfiança envers la política

Tots aquests sectors, més d'altres, quan se'ls demana sobre la política i aquest és el segon apunt que volia fer mostren un extraordinari grau de **desconfiança**.

En l'enquesta que he comentat, 6 de cada 10 catalans i catalanes diuen que confien poc o molt poc en els mitjans de comunicació. I **un 80% diu que confia poc o molt poc en els polítics**. Un 80%.

Això, que no és propi només del nostre país, es vincula, em fa l'efecte, a una complexa sèrie de causes. Una d'elles és la **inquietud** difusa que hi ha davant de les noves situacions, davant dels nous reptes de les nostres societats: una inquietud davant el futur. L'altra és la **distància** creixent entre el debat dels polítics i l'evolució concreta de la realitat i els seus problemes.

Ahir vaig veure a **TV3** un debat entre dos diputats de Catalunya, sobre un tema a què he fet abans referència (les muntanyes d'enquestes pagades pels contribuents, però secretes i en bona mesura orientades per un simple interès de partit, durant el llarg període de govern de CiU). Em va semblar l'exemple d'un debat polític en el qual la gent en surt desconcertada, desorientada i una mica fastiguejada. Aquests debats ja no són debats, són xocs de sords premeditats que tenen per únic objectiu qualificar de pocavergonya l'altre davant dels espectadors: "Tu més! No, tu més!"

Això estimula en bona mesura la **distància** de la ciutadania i la sensació que **la política hauria de canviar**. Que hi hauria d'haver noves formes, noves actituds, nous llenguatges, una nova gramàtica de la política.

És il·lusori esperar-ho? En tot cas, aquest ha de ser un repte que es proposin les esquerres.

Com he dit, aquesta actitud de desconfiança política del poble de Catalunya no és pròpia del país. Al contrari: probablement, el fet nacional a Catalunya actua com un element de socialització política dels joves, que en altres pobles tendeix a diluir-se de manera més inquietant. Fent de necessitat virtut, podria dir-se que Catalunya té la sort de tenir una qüestió nacional en joc. Pot semblar un comentari paradoxal, i potser contraproduent, perquè, naturalment, quan hi ha una qüestió que s'ha de resoldre, el que cal és resoldre-la. El que vull dir és que al nostre país comptem amb aquest "*principi energètic*", una demanda de llibertat, d'identitat, de progrés, d'excel·lència, que ha servit per fer moltes coses, que ha sublimat moltes coses, també en el camp de la cohesió i de la unitat civil de Catalunya, i que no hem de malbaratar.

El "mal francès"

En països veïns, la situació és preocupant. A França, per exemple, el mes de novembre, esclatà una terrible revolta urbana que va acabar amb milers d'automòbils cremats, amb més de 250 establiments públics (escoles, llars d'infants, etc.) agredits i una quinzena de centres religiosos mesquites, esglésies cristianes atacats.

Aquesta situació de violència urbana, de desordre general, posa de manifest una crisi de representació política i una erosió brutal del grau d'identificació dels grups socials de referència. Davant les angoixes de la majoria i la desesperació de les minories marginades, els discursos polítics democràtics no troben les paraules adequades, no creen el que

en **Joan Subirats**, en un dels seus darrers articles, anomenava “*llaços subliminals a l'entorn de plantejaments comuns*”.

Hi ha una disgregació, una sèrie de fenòmens de desconexió entre el món social i el món polític que ha portat com a conseqüència allò que he denominat el “*mal francès*”: una situació d'anomia que crea un buit que és omplert pels replegaments identitaris, pel pas del multiculturalisme al multicomunitarisme, per una cursa desesperada a la recerca de solucions individuals, desinteressades de tota concepció o projecte col·lectiu. Probablement aquest “*mal francès*”, com el de l'edat mitjana, no coneixerà fronteres: pot estendre's a altres països de la UE, per la simple raó que les causes que han produït aquests efectes existeixen també en aquests països.

Tots estem en una situació en què el nexa entre política i societat s'ha afeblit, en què els problemes i reptes que percep la població no tenen respostes convincents en el camp de la política.

Multiculturalitat i exclusió social, inseguretat ciutadana i precarietat laboral; migracions massives i dificultats culturals i socials d'integració; especulació de l'habitatge i desenvolupament poc sostenible, amb desequilibris territorials i agressions contra el territori i el paisatge; crisi de les narracions ideològiques del segle XX, amb el risc que els grans corrents ideològics de la democràcia europea siguin suplantats per fonamentalismes i tribalismes de tota mena; atomització individualista i replegament defensiu identitari; crisi d'autoritat de les institucions i dificultat per traduir en una explicació convincent la gestió pública, l'acció dels partits i l'acció de govern.

Aquests són els problemes que, d'una manera o d'una altra, estan plantejats i aniran plantejant-se en cada una de les nostres societats europees. Avui els veiem, en un primer pla, a **França**, en la **crisi holandesa**, en l'afer de les **caricatures daneses**. No hauríem de fer-nos la il·lusió que són situacions excepcionals.

A mi em fa l'efecte que les respostes a aquestes qüestions no sortiran de cap gabinet d'estudis, de cap empresa de comunicació, de cap expert il·luminat, de cap “*elit modernitzadora*”. Només ens en sortirem amb la força d'uns “*nous començaments*” democràtics. La resposta només sortirà del poble, de les seves forces polítiques i culturals, de les seves forces socials, d'un nou procés polític obert dins de la societat.

A **França**, després de les revoltes urbanes del passat mes de novembre, hi hagué una discussió pública; ha tingut com a protagonistes periodistes, intel·lectuals més o menys mediàtics. Però allò que ha estat sorprenent, espectacular, és que en aquesta discussió els polítics han callat, excepte molts pocs: **Sarkozy**, per exemple (que és en part responsable dels esdeveniments i tracta d'aprofitar les pores difuses de la població amb plantejaments autoritaris). Els polítics en general, aconsellats pels seus gabinets corresponents, han optat per no entrar en la discussió de temes que els poden alienar un sector o un altre del seu electorat real o potencial. **Michel Rocard**, un dels pocs a parlar, ha dit una cosa terrible: “*Tot responsable polític francès sabia des de fa una vintena d'anys que França viu en el dia a dia amb aquest perill de contagi d'incidents violents.*”

Em sembla que és un exemple molt clar que una de les manifestacions més clares de l'exhauriment polític actual a Europa és el desig desesperat de les nostres elits d'evitar a tot preu la discussió dels problemes incòmodes. Un nou gran projecte polític i cultural del socialisme i de les esquerres d'Europa, en el seu necessari pluralisme, ha de prendre com a punt de partida aquesta situació.

En moments de crisi de la política, torna l'hora de la política. Si sabem escoltar, la política està trucant a les portes i a les finestres amb un soroll eixordador. És el moment de la voluntat política i del voluntariat polític. Per nosaltres, això planteja la necessitat d'un nou projecte general del socialisme i de les esquerres a Europa. Si no, anirà augmentant el risc de nous desordres alimentats per identitarismes i populismes excloents de caràcter ètnic, fonamentalista, nacionalista o individualista.

Calen respostes de la política democràtica i en especial de la política progressista davant dels problemes actuals, amb nous llenguatges i nous plantejaments, amb una renovada voluntat per donar sentit i sentiment de futur al poble, per donar respostes convincents als problemes que la gent detecta amb intel·ligència. La política té horror al buit i si es crea un buit de resposta democràtica i progressista als problemes, aquest serà ocupat pels populismes.

La necessitat d'un restabliment fort de l'eficàcia de la política i de la confiança de la gent en la política es planteja avui com una qüestió vital, amb tota la seva complexitat i dificultat. Tenim al davant la lluita contra la desafiliació, contra la desconexió social. Tenim al davant el repte d'una revitalització dels ideals seculars del nostre moviment. Necessitem guanyar força, amb anàlisis adequades i amb nova voluntat política. És un objectiu necessari.

No sé si és un repte que es pot plantejar amb la vella antinòmia luxemburguiana de "*socialisme o barbàrie*". Però sí que, en tot cas, en termes de solidaritat o barbàrie, de política democràtica o barbàrie, de cohesió social i política o barbàrie. De pau o barbàrie.

La barbàrie la veiem cada dia a les pantalles de la televisió: els informatius són pel·lícules de terror. Aleshores, una de dos: o ens queixem dels polítics, remuguem sobre com de malament que van i poden arribar a anar les coses, constatem distàncies, etc., o afirmem de nou que la política es una dimensió essencial de la persona completa, que la política s'ha de fer no únicament en les institucions i els parlaments, sinó dins de la societat, dins de la ciutat, dins del món de la cultura i de la comunicació, dins dels sindicats, o no resoldrem els problemes.

Em fa l'efecte que avui estem en una situació en què una apel·lació a aquesta voluntat, si voleu aquest voluntarisme polític, l'hem de fer. Els problemes que hi ha plantejats no els resoldran les elits neoliberals. En la seva versió "moderada" hi ha massa fredor, massa escepticisme, massa conyeta, massa somnolència política i ideològica, massa distància amb

el poble real. En la seva versió més ideològica, més radical, hi ha massa egoisme, massa violència, massa desigualtat, massa injustícia, massa capacitat de creació de conflictes.

Tampoc no crec que els nacionalismes i els replegaments defensius cap a les identitats tancades puguin ser, en una època d'interdependència creixent, de grans fluxos humans transnacionals, una resposta vàlida. Avui, a Europa, és bastant clar que la sobrevaloració de les identitats religioses o ètniques, amb el corresponent desplegament de populismes nacionalistes o de fonamentalismes, no pot contribuir a cohesionar, a integrar, a solucionar, sinó que inevitablement, ho vulguin o no, contribueixen a la confrontació, a la divisió conflictiva i a l'anomia.

No és per un afany de dir que nosaltres som la solució. Però crec que en el camp de les esquerres i del socialisme hi ha la possibilitat de vèncer aquesta lluita contra vells i nous fonamentalismes i contra les tendències disgregadores i anòmiques en què aquests prenen suport, tot contribuint a accentuar-les.

És la responsabilitat que ens ha tocat i aquesta és una crida al voluntariat polític. Cal posar a treballar a tothom que vulgui treballar en aquesta direcció. I cal treballar col·lectivament, tant pel que fa referència als afers de Catalunya com pel que fa referència als aspectes més generals d'índole europea i internacional.

Cal més implicació, més participació. Nosaltres creiem que tota opinió compta, que els equips i la participació són elements fonamentals i que hem de ser a Catalunya, en l'espai del **Tripartit**, no a la recerca de un mínim comú denominador passiu sinó d'un màxim d'energia política necessària. Amb debat, amb tolerància, amb respecte, agregant punts de vista, configurant projectes entre tots i totes, no en petit comitè, sinó amb debat pluralista i unitari. Tot això pren temps, inevitablement pren temps, però en fa guanyar perquè crea més implicació, millors decisions, més resultats, més força. I perquè permetrà l'augment de confiança en el nostre govern, que no depèn solament de l'èxit electoral, sinó també de la

qualitat de la seva pràctica, de la calidesa de les seves relacions i reaccions, de les prioritats de la seva comunicació, del rigor i de la transparència de la seva gestió.

Els “nous començaments” del socialisme

El que voldria plantejar, en un darrer apunt, és la qüestió del socialisme. Dels “nous començaments” del socialisme.

La gent jove té tendència a passar dels partits. Els partits són imprescindibles. Hi ha coses molt elementals, però s'han de dir: no hi ha res que pugui substituir els partits. Una radicalitat impacient tendeix a rebutjar tot concepte de mediació, de realisme, d'implicació en els partits, com si l'expressió del descontentament i la protesta fos suficient per fer que les coses canviïn. Les enormes manifestacions contra la guerra a l'Iraq són una lliçó que no podem oblidar. D'una banda, l'enorme potència multitudinària de la protesta; de l'altra, el fet que són unes eleccions i el govern ZP que permeten la retirada de les tropes. El que cal fer és articular una dinàmica fecunda entre les noves realitats, els nous moviments i els partits imprescindibles.

Crec que les convergències necessàries i el punt de trobada només es pot trobar en una certa idea del socialisme.

Em situo en la posició d'un socialista que es demana sovint quin sentit té la paraula “socialisme” en aquests primers anys del segle XXI. Vellíssima qüestió. Ja en el debat **Kautsky-Bernstein**, aquest assenyalava que *“si demanem a un grup de persones, de la classe o del partit que siguin, una definició del socialisme, en una fórmula concisa, la majoria es trobaria en un compromís. Qui no vulgui caure en una frase feta haurà d'aclarir-se ell mateix si l'objecte a definir és un estat de coses o un moviment, una teoria o un objectiu”*. El socialisme, des del meu punt de vista, és una cosa que succeeix. No trobarem una definició que plagui a tothom, però sabem

que sempre que en el món hi hagi desigualtat, hi hagi injustícia i manca de llibertat, existirà quelcom que **Engels** (si se'l pot citar) denominava un “**principi energètic**”, que fa que molta gent hi planti cara.

La camperola boliviana, amb el seu barret fort i la seva faldilla *pollera*, que va anar a votar per **Evo Morales**, fa un parell de mesos, dient, com relatava *El País*: “*Lo que queremos es que haya un cambio porque somos los más perjudicados*”, era una partícula d'aquest principi energètic que torna i tornarà, i tornarà sempre que hi hagi situacions d'injusta desigualtat, d'explotació i d'opressió.

És en aquest sentit, crec, que podem parlar de socialisme: com la persistència recurrent de processos d'agregació i activació de multituds d'homes i dones, indefectibles mentre subsisteixi l'explotació, la desigualtat injusta, l'opressió o la discriminació política, en un o altre racó del món, en una o altra conjuntura, constituint subjectes col·lectius que reprenen i reprendran, una i altra vegada, mentre duri la història humana, els moviments per la igualtat i la llibertat, per l'emancipació humana.

El problema no està en la vitalitat i potencialitat d'aquest “*principi energètic*”. El problema està en les vàlvules que en el camp de la política, de la cultura, de la societat, l'utilitzen, el mediatitzen, el tracten d'orientar, el tracten de focalitzar cap a uns objectius o cap a uns altres. Com més forta és la connexió amb el “*principi energètic*”, les esperances i la voluntat de fons de la gent, els seus anhels i aspiracions i esperances i angoixes més profundes, i la fidelitat i coherent intel·ligència de les seves traduccions polítiques, més eficàcia en el plantejaments. Venim d'un passat (que gairebé podríem denominar de *paleosocialismes*) en què a les sales de màquines i de comandament s'han comès molts errors i s'han produït moltes tragèdies. Ara, davant situacions d'una extraordinària complexitat, no s'han de repetir.

Com podem trobar solucions simplistes en aquest “*món gran i terrible i complicat*”, com deia **Gramsci** en el seu temps? No hi ha solucions

simples, no tenim la vareta màgica. És assumint la voluntat i l'exigència del coneixement dels fets, el ferment del dubte, la voluntat de diàleg, l'esperit crític, el sentit de la complexitat de les coses que podrem avançar.

Amb això acabo. Us he dit que, des del meu punt de vista, cada cop que es fa silenci, se sent que la política està trucant a les portes i a les finestres. Qui no ho vol sentir és sord. La política ens està reclamant. No als polítics, no als partits només. Està exigint al conjunt de la societat lúcida que trobi noves fórmules de socialització política, de diàleg, d'acció, de solucions polítiques a problemes que no es resoldran amb el mercat o amb l'adopció d'una o altra ideologia fonamentalista.

Les esquerres hem de tenir clares dues coses. El nostre combat, com sempre, és un combat contra l'*impossibilisme*, contra la gent que diu: això que proposeu és impossible. Ens ho han dit sempre des de la dreta, fonamentalment. Des de la dreta se'ns diu: això que proposeu és irrealista, és pur voluntarisme polític. Sembla que s'ha de deixar que el mercat, amb la seva mà invisible, resolgui els problemes. A l'esquerra, en nom de la puresa, se'ns diu també sovint (i a vegades amb raó) que claudiquem, que ens integrem en el poder del sistema, que caiem en el "*l'abraçada aristocràtica*", en la imitació mimètica de les propostes dels adversaris. És cert que correm el risc permanent, real, de sotmetre'ns al "*colonialisme narratiu*", en relació amb les formulacions hegemòniques de les darreres dècades a Occident. Però sabem que la "traïció a la realitat" pot produir consciències satisfetes però és equivalent, en els seus mals resultats, a la traïció als valors. Hem de lluitar contra un i altre "impossibilisme", i per això necessitem tenir una idea detallada d'on volem anar i dels camins que volem recórrer.

Necessitem una cartografia socialista

Necessitem una cartografia, una representació del present amb els seus problemes i contradiccions, dels camins que podem seguir per fer-hi front i per tractar d'anar-hi donant solucions, i una localització dels obstacles que hem de superar en aquest camí. Amb això podem fer pedagogia, envers nosaltres mateixos. L'única pedagogia acceptable en política, i em sembla que aquest era el sentit de la frase de **Rafael Campalans** (“*Política és pedagogia*”), és la que ens fem a nosaltres, no les lliçons que pretenem donar als altres.

Només podrem avançar si disposem d'una cartografia que descriu correctament la nostra situació, els nostres objectius, la realitat del nostre poble, els camins que podem seguir per canviar-la positivament, els obstacles que tenim al davant. Una cartografia que situï clarament, en tot moment, on és el nord.

No importa que aquesta representació clara d'on som, d'on volem anar, d'on podem arribar, de quins són els camins i quins són els obstacles, sigui una representació amb l'elegància i la precisió de la gran cartografia. No importa que tingui la forma simple i esquemàtica dels croquis rudimentaris.

Allò que importa és que sigui un mapa fiable, i que sigui el nostre mapa, no el dels nostres adversaris. El nostre mapa, la nostra cartografia. Vull dir que no estigui marcat per allò que l'hegemonia neoliberal i el “*colonialisme narratiu*” assenyala com una cartografia comuna per a tots, un “*pensament únic*” enfront del qual, ens diuen, “*no hi ha alternatives*”.

Doncs no: nosaltres volem tenir els nostres mapes, mapes realistes, no de flitures, però mapes que siguin precisos. Hem de posar el nord on ha d'estar i hem de traçar recorreguts factibles. No hi ha d'haver errors, ni manipulacions ni mentides en la configuració d'aquests mapes. Podem prescindir dels elements decoratius. Els fonamentalistes fan mapes plens de monstres, de lleons, d'àngels que toquen la trompeta del judici final.

Els neoliberals fan mapes amb sirenes que surten de les ones del mar, usant tots els mitjans del consumisme i l'*star system* al seu abast. Nosaltres necessitem mapes entenedors i solvents.

Per una convergència dels i de les socialistes d'Europa

A Catalunya els socialistes vam fer, en un moment determinat, una experiència singular d'aquesta mena. Vam construir un partit a través d'un procés de participació i de convergència dels ciutadans i ciutadanes, amb una cartografia clara. No de dalt a baix, sinó de baix a dalt. Va permetre construir un gran partit, enllaçant-lo amb el passat, amb l'estirp societària, llibertària, federalista del moviment obrer català. Aquella cartografia va garantir que el procés necessari de fusió entre poble i política es verificqués per uns camins adequats.

Naturalment, eren moments peculiars, els moments de la transició. Em podeu dir que processos semblants són ara irrepetibles. És cert. Però us replico que la situació a Europa, avui, fa necessari intentar un procés d'aquesta naturalesa, una convergència dels i de les socialistes, ja no en l'àmbit del nostre poble sinó en l'àmbit europeu.

Hauríem de tenir la gosadia, potser absolutament impresentable, de plantejar-nos i de planejar aquest objectiu. Hauríem, en un moment determinat, d'aixecar una veu forta i clara, que es pugui sentir i que es pugui unir a les veus que sorgeixen d'altres partits europeus, a la recerca, primer, d'un espai comú de debat, de reflexió, d'iniciativa, i a mitjà termini converteixi el Partit Socialista Europeu en un veritable subjecte polític transnacional, que no substitueixi els partits nacionals existents, que com he dit són imprescindibles, però que creï una dinàmica del socialisme europeu, de les esquerres ciutadanes, amb una visió forta i renovada de l'Europa política, de l'Europa social i dels vells i nous ideals del socialisme i de l'esquerra.

Em sembla que no m'equivoco si dic que som davant d'una situació propícia i en què, essent les coses allò que són, si no ho intentem nosaltres, és possible que ningú no caigui en aquest error. Seria una autèntica llàstima. Una utopia? Crec que no. La utopia es pretendre que a Europa les coses puguin anar endavant si no es prenen iniciatives d'aquesta naturalesa.

M'excuso per l'extensió. Compreneu que després d'un temps d'abstinència tenia ganes de parlar. Espero que no us hagi avorrit massa i sobretot us agraeixo ben cordialment la vostra presència. Moltíssimes gràcies.

www.noucicle.org